

องค์การแห่งการเรียนรู้ตามแนวหลักธรรมพุทธศาสนา

ทรงกลด เจริญพร

คุณฉันทิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

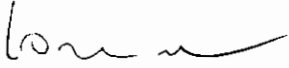
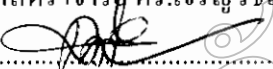
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

สิงหาคม 2552

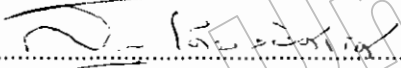
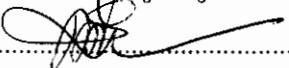
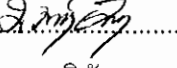
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์
ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ ทรงกลด เจริญพร ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม)
.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพรัตน์ วงษ์นาม)
.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภารดี อนันต์นาวิ)

คณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุเมธ เดียวอิสระ)
.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม)
.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพรัตน์ วงษ์นาม)
.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ประชา อินัง)

คณะศึกษาศาสตร์อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี แยมกสิกร)
วันที่ 11 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2552

ประกาศคุณูปการ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร. เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม ประธานกรรมการที่ปรึกษา เป็นอย่างสูง ที่กรุณาให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะและตรวจสอบ แก้ไข ข้อบกพร่องต่างๆ ของ คุษฎีนิพนธ์ รวมถึงคอยติดตามและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี ขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร.ไพรัตน์ วงษ์นาม และ ผศ.ดร. ภารดี อนันต์นาวี คณะกรรมการควบคุมคุษฎีนิพนธ์ ที่ได้ กรุณาให้การดูแลและให้คำแนะนำเพิ่มเติมความสมบูรณ์และความเพียบพร้อมทางวิชาการให้แก่ คุษฎีนิพนธ์นี้ยิ่งขึ้นและขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร. สุเมธ เดียวอิศเรศ และ ดร.ประชา อินัง ที่ได้ สละเวลาอันมีค่ามาเป็นคณะกรรมการสอบปากเปล่า และได้ให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ รวมถึง ชี้แนะข้อควรปรับปรุงแก้ไข จนกระทั่งงานวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบความตรงของเครื่องมือ การวิจัย พร้อมกันนี้ขอกราบขอบพระคุณคณะผู้เชี่ยวชาญที่อนุเคราะห์ให้ข้อมูลในกระบวนการ เทคนิคเคล็ดลับ และนอกจากนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ได้ตอบ แบบสอบถามให้เป็นอย่างดี

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งใจเป็นอย่างสูงในกรที่ได้รับ ความเมตตาจากหลวงพ่อบุญนำ อภิญาโน เจ้าอาวาสวัดมาบจันทร์ (สาขาวัดหนองป่าพงที่ 73) และคณะสงฆ์ ที่ได้ให้ความกรุณา ช่วยเหลือในการติดต่อประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญเป็นอย่างดี จนกระทั่งงานวิจัยสำเร็จลุล่วงไป ด้วยดี ผู้วิจัยขอโอกาสกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ และขอขอบพระคุณครอบครัวเจริญพร ทั้ง คุณพ่อ คุณแม่ รวมถึงน้องๆ ที่คอยเป็นกำลังใจ และเพื่อนๆร่วมรุ่นทุกท่าน ที่ส่งแรงใจมาให้และให้ การสนับสนุนในทุกๆ เรื่องด้วยดีตลอดมา รวมถึงเพื่อนร่วมงานทุกท่านที่คอยให้กำลังใจสนับสนุน และคอยช่วยเหลือตลอดเวลา

ทรงกลด เจริญพร

49810327 : สาขาวิชา : การบริหารการศึกษา; ปร.ด. (การบริหารการศึกษา)

คำสำคัญ : องค์การแห่งการเรียนรู้/หลักธรรมพุทธศาสนา

ทรงกลด เจริญพร : องค์การแห่งการเรียนรู้ตามแนวหลักธรรมพุทธศาสนา (THE LEARNING ORGANIZATION BASED UPON DHAMMA OF BUDDHISM) อาจารย์ผู้ควบคุมคุณภาพนิพนธ์ : เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม, ค.ด., ไพรัตน์ วงษ์นาม, ค.ด., ภารดี อนันต์นาวิ, กศ.ด., 360 หน้า, ปี พ.ศ. 2552.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอองค์การแห่งการเรียนรู้ตามแนวหลักธรรมพุทธศาสนา ตามกรอบแนวคิดของเซนเก้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสร้างรูปแบบได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรมพุทธศาสนาและมีความรู้ในเรื่ององค์การแห่งการเรียนรู้จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง 5 คนแรก และอีก 15 คน จากการคัดเลือกแบบสโนว์บอล โดยใช้เทคนิคเดลฟาย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง ได้แก่ ผู้บริหารบริษัทที่ได้รับรางวัลคุณภาพแห่งชาติจำนวน 40 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ตามแนวหลักธรรมพุทธศาสนาตามแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วยหลักธรรมในแต่ละหลักการ ดังต่อไปนี้ หลักการที่ 1 ความรอบรู้แห่งตน ได้แก่ ปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฐิ 2 ธรรมมีอุปการะมาก 2 ไตรสิกขา 3 ปัญญา 3 จมราวาสธรรม 4 หลักการที่ 2 รูปแบบวิธีคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง ได้แก่ โยนิโสมนสิการ พรหมวิหาร 4 วุฒิธรรม 4 สติปัญญา 4 อคติ 4 หลักการที่ 3 การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม ได้แก่ สุจริต 3 เทศนาวิธี 4 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 กัลยาณมิตรธรรม 7 หลักการที่ 4 การเรียนรู้เป็นทีม ได้แก่ จมราวาสธรรม 4 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 สัมปยุตธรรม 7 อปริหานิยธรรม 7 หลักการที่ 5 การคิดเชิงระบบ ได้แก่ โยนิโสมนสิการ ไตรลักษณ์ อริยสัจ 4 กาลามสูตร ปฏิจัมมุปาท ส่วนแนวคิดของผู้บริหารบริษัทที่ได้รับรางวัลคุณภาพแห่งชาติ พบว่า หลักธรรมสำคัญตามหลักการทั้ง 5 ประกอบด้วย หลักการที่ 1 ความรอบรู้แห่งตน ได้แก่ อิทธิบาท 4 โพชฌงค์ 7 ปัญญา 3 ธรรมมีอุปการะมาก 2 อริยมรรคมีองค์ 8 หลักการที่ 2 รูปแบบวิธีคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง ได้แก่ ปัญญา 3 ปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฐิ 2 โยนิโสมนสิการ วุฒิธรรม 4 พรหมวิหาร 4 หลักการที่ 3 การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม ได้แก่ สาราณียธรรม 6 พรหมวิหาร 4 อปริหานิยธรรม 7 สุจริต 3 กัลยาณมิตรธรรม 7 หลักการที่ 4 การเรียนรู้เป็นทีม ได้แก่ จมราวาสธรรม 4 สังคหวัตถุ 4 สาราณียธรรม 6 อปริหานิยธรรม 7 พรหมวิหาร 4 หลักการที่ 5 การคิดเชิงระบบ ได้แก่ โยนิโสมนสิการ สัมปยุตธรรม 7 กาลามสูตร อริยสัจ 4 ปฏิจัมมุปาท

49810327 : MAJOR : EDUCATIONAL ADMINISTRATION; Ph.D. (EDUCATIONAL ADMINISTRATION)

KEYWORDS : LEARNING ORGANIZATION/ DHAMMA OF BUDDHISM

SONGKLOD CHAROENPHORN : THE LEARNING ORGANIZATION BASED UPON DHAMMA OF BUDDHISM. DISSERTATION ADVISORS : CHAROENWIT SOMPONGTAM, Ph.D., PAIRAT WONGNAM, Ph.D., PARADEE ANANTNAVEE, Ed.D., 360 P. 2009.

The aims of the study were to develop and to examine the learning organization based upon Dhamma of Buddhism, based on Senge's conceptual framework. The sample used to construct the model included 20 Dhamma and learning organization experts, derived by means of purposive sampling. Five experts and snowball sampling technique from 15 experts were asked to response to the questionnaire by using Delphi technique. The statistical devices used for analyzing the data were median and interquartile range. The learning organization based upon Dhamma of Buddhism was finally viewed by the sample of 40 managers of Thailand Quality Award awarded company. The statistical devices used for analyzing the data were mean and standard deviation.

The results of the study found that the learning organization based upon Dhamma of Buddhism, according to the experts concepts' included as follows: 1) Personal mastery focusing on Dhamma of *Sammādiṭṭhi-pacaya*², *Bahukāra dhamma*², *Sikkhā*³, *Paññā*³, *Gharāvāsa-dhamma*⁴. 2) Mental model focusing on Dhamma of *Yonisomanasikāra*, *Brahmavihāra*⁴, *Vuddhi-dhamma*⁴, *Satipaṭṭhāna*⁴, *Agatī*⁴. 3) Shared vision focusing on Dhamma of *Sucarita*³, *Desanāvighi*⁴, *Brahmavihāra*⁴, *Saṅgahavatthu*⁴, *Kalayāṇamitta-dhamma*⁷. 4) Team learning focusing on Dhamma of *Gharāvāsa-dhamma*⁴, *Brahmavihāra*⁴, *Saṅgahavatthu*⁴, *Sappurisa-dhamma*⁷, *Vajji-aparihāniyadhamma*⁷. 5) Systems thinking focusing on *Yonisomanasikāra*, *Tilakkhaṇa*, *Ariyasacca*⁴, *Kālāmasutta*, *Paticcasamuppāda*. The appropriate model based on the opinions of the managers of Thailand quality award company revealed that : 1) Personal mastery consists of *Iddhipāda*⁴, *Bojhaṅga*⁷, *Paññā*³, *Bahukāra-dhamma*², *Aṭṭhaṅgika-magga*⁸. 2) Mental model consists of *Paññā*³, *Sammādiṭṭhi-pacaya*², *Yonisomanasikāra*, *Vuddhi-dhamma*⁴, *Brahmavihāra*⁴. 3) Shared vision consists of *Sāraṇiyadhamma*⁶, *Brahmavihāra*⁴, *Vajji-aparihāniyadhamma*⁷, *Sucarita*³, *Kalayāṇamitta-dhamma*⁷. 4) Team learning consists of *Gharāvāsa-dhamma*⁴, *Saṅgahavatthu*⁴, *Sāraṇiyadhamma*⁶, *Vajji-aparihāniyadhamma*⁷, *Brahmavihāra*⁴. 5) Systems thinking consists of *Yonisomanasikāra*, *Sappurisa-dhamma*⁷, *Kālāmasutta*, *Ariyasacca*⁴, *Paticcasamuppāda*

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฌ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
คำถามการวิจัย.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการจากการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้.....	10
ความเป็นมาขององค์การแห่งการเรียนรู้.....	10
ความหมายขององค์การแห่งการเรียนรู้.....	11
ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้.....	16
ความสำคัญขององค์การแห่งการเรียนรู้.....	48
ลักษณะขององค์การแห่งการเรียนรู้.....	50
แนวทางการพัฒนาให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้.....	52
กลยุทธ์ที่นำไปสู่ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้.....	56
หลักธรรมพุทธศาสนา.....	58
หลักการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย.....	70
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	75

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	93
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	94
เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	95
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	96
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	99
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	102
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเรื่ององค์การแห่งการเรียนรู้ตามแนวหลัก ธรรมพุทธศาสนา.....	102
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	102
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริงของรูปแบบ องค์การแห่งการเรียนรู้ตามแนวหลักธรรมพุทธศาสนา.....	139
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	181
สรุปผลการวิจัย.....	181
การอภิปรายผล.....	204
ข้อเสนอแนะ.....	225
บรรณานุกรม.....	234
ภาคผนวก.....	245
ภาคผนวก ก.....	246
ภาคผนวก ข.....	248
ภาคผนวก ค.....	255
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	360

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้วยเทคนิคเดลฟายรอบที่ 1 เกี่ยวกับหลักธรรม ที่ส่งเสริมให้เกิดความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้.....	104
2 แสดงค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของคำตอบในรอบที่ 2 ของผู้เชี่ยว ชาญเกี่ยวกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวหลักธรรมพุทธศาสนา.....	108
3 แสดงค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของคำตอบในรอบที่ 3 ของผู้เชี่ยว ชาญเกี่ยวกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวหลักธรรมพุทธศาสนา.....	123
4 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้บริหารบริษัท ที่ได้รับรางวัลคุณภาพแห่งชาติเกี่ยวกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวหลักธรรม พุทธศาสนา.....	139

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 รูปแบบขององค์การแห่งการเรียนรู้ของมาร์ควอดท์.....	37
3 องค์ประกอบย่อยของเรียนรู้.....	38
4 เค้าโครงในการจัดหมวดหมู่คัมภีร์ของพระไตรปิฎก.....	60
5 ปัญหาวงซ้อน ๓ ชั้นของมนุษย์.....	61
6 แสดงความลดลงของความคลาดเคลื่อนกับจำนวนผู้เชี่ยวชาญที่มากขึ้น.....	72
7 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	93
8 แสดงกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดวินัยแห่งการเรียนรู้ 5 ประการ.....	180